

Til VII. Tilskud til Kunst og Videnskab. E. Gradmaalingen.

Da Frederik den 6. i 1816 havde oprettet „Den danske Gradmaaling“ og forsynet den med rigelige Pengemidler, blev Danmark for en Tid et Foregangsland paa Geodæsiens Omraade. Der udførtes i Løbet af det følgende halve Aarhundrede en Række Triangulationsarbejder, der er af den allerstørste Betydning. Foruden at danne Grundlaget for al Opmaaling her i Landet, har disse Arbejder været medbestemmende ved Fastsættelsen af Jorddimensionerne, og de har stor Betydning som Forbindelsesled mellem den skandinaviske Halvø og Mellemeuropa. I Slutningen af forrige Aarhundrede og de første Aar af indeværende Aarhundrede indførtes dernæst Præcisionsnivellement, en Del Breddebestemmelser og en Del relative Tyngdemaalinge. Gradmaalingen har saaledes i en Aarrække udøvet en betydningsfuld videnskabelig Virksomhed, der tillige har været af stor praktisk Værdi. Manglen paa Pengemidler blev imidlertid efterhaanden stærkt hæmmende for Virksomheden, og i de senere Aar er Gradmaalingens geodætiske astronomiske Virksomhed gaaet helt i Staa af Mangel paa Personale. Fra 1897 til 1919—20 fandt ingen Forhøjelse af Budgettet Sted. I 1919 fremkom Gradmaalingens daværende Direktør, Kaptajn Buchwaldt med et Forslag om Reorganisation. Bevillingen, der siden 1897 havde været givet med 17 720 Kr., jfr. R. T. 1897—98, Tillæg B., Sp. 375—78, blev herefter paa F. L. for Finansaaret 1920—21 forhøjet til 60 000 Kr., jfr. R. T. 1919—20, Tillæg A., Sp. 1725—28. Dette førte til, at Bevillingen samtidig med, at der nedsattes et Udvalg til nærmere at overveje Reorganisationsplanen, blev forhøjet til de nævnte 60 000 Kr., hvilket Beløb ved den almindelige Nedskæring 1923—24 nedsattes til 50 000 Kr. Det nævnte Udvalg afgav i November 1920 en Betænkning, i hvilken der udtaltes, at der burde gennemføres en Nyorganisation af Gradmaalingen, idet der er sket en betydelig Udvikling af denne Videnskab. Udvalget foreslog en betydelig Forøgelse af Gradmaalingens Personale med Oprettelse af Tjenestemandstillinger for videnskabeligt uddannede Geodæter. Gradmaalingens ordinære Budget tænkte fremtidig forhøjet til 129 000 Kr. Man har imidlertid hidtil ikke ment at kunne søge en saadan Nyordning gennemført.

Direktør Nørlund har nu indtrængende anbefalet, at Spørgsmaalet om Gradmaalingens Forhold løses. Han fremhæver herved, at det drejer sig om Arbejder, der maa udføres her i Landet, men samtidig er Led i den almindelige videnskabelige Udvikling, saaledes at Passivitet her i Landet hindrer andre Lande i at faa det fulde Udbytte af de Maalinger, de selv foretager. Endvidere at det drejer sig om store Arbejder, der kræver betydeligt Personale og strækker sig over mange Aar. Kun hvis man kan arbejde paa langt Sigt og efter en fast Plan, kan der faas virkeligt Udbytte af de anvendte Midler.

Af Arbejder, som Gradmaalingen bør optage, nævner Direktør Nørlund følgende:

1. Den geodætiske astronomiske Virksomhed bør sættes i Gang paany. I' Ordens Triangulationerne bør fortsættes i Samarbejde med Generalstabens topografiske Afdeling; der bør foretages astronomiske Længdemaalinge samt Azimutbestemmelser, og Breddemaalingerne bør fortsættes.

2. Det danske Trekantnet er baseret paa en Grundlinie paa Amager, udmaalt i 1838. Prøvemaalinger tyder paa, at der har fundet Forskydninger Sted, og der bør foretages en ny Basismaaling.

3. Præcisionsnivellementet bør revideres, idet disse Maalinger er af høj Grad praktisk Betydning. Herpaa bygges Generalstabens Nivellement, saaledes at Gradmaalingens Nivellementsplaner danner Grundlaget for alle af Ingeniører, Landmaalere o. s. v. benyttede Højdebestemmelser i topografisk og økonomisk Øjemed.

4. I Forbindelse hermed staar Vandstandsobservationerne, der ogsaa er af stor, baade videnskabelig og praktisk Betydning.

5. Tyngdemaalingerne bør fortsættes og udstrækkes over hele Landet.

6. Danmark er det eneste Land i Europa, der ikke deltager i de seismiske Maalinger. Da disse Maalinger maa foretages i et Net af Stationer, fordelt over hele Jordens Overflade, vil det være af stor Værdi, at Danmark deltager i dette Arbejde, og der vil antagelig med Carlsbergfondets Støtte blive indrettet en seismisk Station her i Landet.

7. Fra den finske Regering er der blevet stillet Forslag om Oprettelse af en bal-tisk-geodætisk Kommission for Fællesudførelse af geodætiske Arbejder i Landene omkring Østersøen. Den danske Regering har under visse Forudsætninger udtalt sin principielle Tilslutning og agter at lade Danmark deltage i Arbejdet, naar de fornødne Midler bliver til Disposition.